

ANAYASA MAHKEMESİ BAŞKANI **AHMET H. BOYACIOĞLUNUN AÇIŞ KONUŞMASI**

Sayın Cumhurbaşkanımız,

2949 sayılı, Anayasa Mahkemesi'nin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun, her yılın 25 Nisan gününü «Anayasa Mahkemesi'nin Kuruluş Günü» olarak kabul etmiş ve bugünün törenlerle kutlanmasını, seminerler ve konferanslar tertiplenmesini, emekliye ayrılmış olan Başkan ve üyelere «Onur Belgesi verilmesini» 58. maddesiyle kurula bağlamıştır. Yasaya göre düzenlenen günümüze «Hoşgeldiniz!» diyerek töreni açıyor ve başta Zahdevletleri olmak üzere Millet Meclisimizin Sayın Başkanını, Cumhurbaşkanlığı Konseyi'nin Sayın Üyelerini, Sayın Başbakanımızı ve değerli konuklarımızı kutlama törenini onurlandırmaları nedeniyle içten saygılarla selâmlıyorum.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 6. maddesiyle «Egemenlik, kayıtsız şartsız Milletindir. Türk Milleti, egemenliğini Anayasa'nın koyduğu esaslara göre, yetkili organları eliyle kullanır» ilkesini benimsemiş, 146 ilâ 153. maddeleriyle, Anayasa Mahkemesi'ni, Cumhuriyetimizin, demokrasinin ve demokratik hukuk devleti yaşamının vazgeçilmesi mümkün olmayan, Cumhuriyetimizi ve nitelikleriyle dayandığı temel ilkeleri belirlenen Cumhuriyet rejimimizi hukukça korumakla yetkili ve görevli kılarak, Ona, Türk Milleti adına egemenliği kullanan yüce kuruluşlar arasında çok müstesna bir yer tanımıştır.

Cumhuriyetimizin ve demokratik parlamenter rejimin hukuk alanında en güçlü koruyucularından biri olan Anayasa Mahkemesi, her yönde hızla değişen ve gelişen ülkemizin, Atatürk'ün gösterdiği ve Anayasa'mızın da öngördüğü hedeflere vararak çağdaş uygarlık düzeyini aşmasında, yüklendiği büyük sorumluluğun bilinci içindedir. Büyük Atatürk'ün özlemlerinin gerçekleşmesi, yurttaşlarımızın toplumsal huzur ve milli dayanışma aydınlığında adaletin inan ve güven veren erdemini tatmaları için, Mahkememiz, çağdaş hukuk anlayışına ve bilimsel görüşlere değer vererek kendinden beklenenleri yerine getirmek duyarlığını ve özenini göstermektedir.

Çeşitli vesilelerle ve nihayet 21. Kuruluş Yıldönümünde de ifade ettiğim gibi, bir kuruluşun güçlü olması, o kuruluşta görev alanların her yönden güçlü olmalarıyla doğru orantılıdır. Anayasa Mahkemesi'nin kararları kesindir. Kararların yapısı ve tekrar ele alınmalarının mümkün olmaması, ayrıca milli sınırlar içinde bütün ülkeye ve millete olan etkisi gözönünde tutulduğunda Anayasa Mahkemesi kararlarının yanılmaya tahammülü bulunmadığını açıkca ortaya koymaktadır. Mesele- nin sadece bu yönü bile, hata yapma ve yanılma ihtimalleri yok denecek kadar az olanlara Anayasa Mahkemesi'nde üye olarak görev verilmesinin zorunlu olduğunu kabule yeterlidir. Anayasa koyucunun, «Anayasa Mahkemesi üyeliğinin, her çevrede ve adaylık niteliğini taşıyanların tümünde çalışma istek ve arzusu- nu sürekli olarak uyandıracak düzeyde tutulmasını istediğini» söylemek, bu Mahkemenin kurulmasıyla güdülen Anayasal ereğe tamamen uygun düşen bir davranış olur. Bu cümleden olarak Anayasa Mahkemesi üyelerinin kimi özük haklarının kendi kuruluş yasasından çıkarılarak zihinlerde birtakım kuş- kular uyandıracak biçimde 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Ka- nunu'na bağlanması ve onunla düzenlenmesi, Anayasa'nın ilke- lerine ve yirmi yıllık uygulamaya aykırı düşmesinin yanında, bu düzenlemenin, yukarıda sözü edilen durumu ters yönde etki- liyerek Anayasa Mahkemesi'ni güçsüz ve giderek yozlaşmaya maruz bırakacak ve böylece Anayasa ile öngörülen üye adayı kaynaklarını da belli ölçüde kurutucu bir nitelik taşıdığını özel- likle belirtmek isterim.

Bundan başka, mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik gü- vencesi ilkesinin, Anayasamızın tümüne egemen olan ve yargı organlarının hepsini sararak zedelenmesine kesinlikle izin ve- rilmemesi gereken, ayrıca, Devletimize hukuk devleti vasfını ka- zandıran temel kural olduğu hiç bir zaman hatırdan çıkarılma- malı, bunun ihlâlinde ise zarar görenin doğrudan doğruya Türk Milleti olduğundan kuşku duyulmamalıdır.

Sayın Cumhurbaşkanımız,

Değerli Konuklar,

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın bağlayıcılığı ve üstün- lüğü 11. maddede ifadesini bulmaktadır. Anayasa'nın bütününe egemen olan ve vazgeçilmesi mümkün bulunmayan bu ilke «Ana- yasa hükümleri, yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını ve diğer kuruluş ve kişileri bağlayan temel hukuk

kurallarıdır. Kanunlar Anayasa'ya aykırı olamaz biçimindedir. Hiç bir kişi, makam ve kuruluş, kendisini, bu kuralın dışında tutamaz ve böyle bir iddiada bulunamaz. Öte yandan Anayasa'nın bağlayıcılığı ve üstünlüğü, ayrıca Anayasa'ya sadakat borcunu da beraberinde getirmektedir. Nitekim Anayasa'nın 42. maddesinde «Eğitim ve öğretim hürriyeti, Anayasa'ya sadakat borcunu ortadan kaldırmaz» denilmektedir. Bazı kanun hükümlerinin Anayasa Mahkemesi önünde tartışma konusu yapılması maksadıyla dava ve itiraz yollarının Anayasa'ca kapatılmış olmasını, Anayasa'nın bağlayıcılığı ve üstünlüğü ilkesinin istisnası saymaya olanak yoktur. Daha açık bir anlatımla Anayasa'ya uygunluk denetimine tabi tutulmayan yasa metinleri de Anayasa'nın üstünlüğü ilkesine bağlıdır ve bunların da Anayasa'ya uygun bir içerik taşımaları gerektiğinde duraksanmaz. Bu gibi yasa kurallarında Anayasa'ya aykırılık varsa, bu hükümlerin de Parlamento tarafından Anayasa'ya uygun durum getirilmesi, Anayasa'nın bağlayıcılığı ve üstünlüğü ilkesinin ve Anayasa'ya sadakat borcunun bir sonucu sayılmalıdır.

Anayasa'nın 89. maddesinde, «Siyasi Partilerin mali denetimleri Anayasa Mahkemesince yapılır», «Siyasi Partilerin....., denetleme ve kapatılmaları yukarıdaki esaslar dairesinde kanunla düzenlenir» denilmiş olmasına karşın 22.4.1983 günlü, 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nda yeterli düzenlemeler yer almadığı için, Anayasa Mahkemesi'nin, arzulanan mali denetimi yapması mümkün görülememektedir.

Bu nedenle işlerliği olan, memleket gerçeklerine uygun düşmekle beraber mali denetime, hem denetleyen ve hem de denetlenen açısından kolaylık sağlayan hükümlere Siyasi Partiler Kanunu'nda değişiklik yapılarak yer verilmesinin yerinde olduğunu düşünmekteyiz.

Sayın Cumhurbaşkanı,

On iki Eylül gerçeği ve Ulusça geçirdiğimiz çok acı günler ve edindiğimiz tecrübeler, Cumhuriyetimizi her türlü tehlikeden korumanın zorunlu olduğunu açık bir biçimde ortaya koymaktadır. Önümüzdeki dönemde demokratik parlamenter düzenin sağlam esaslara oturmasında ve sarsıntısız olarak işlevini sürdürmesinde Anayasa Mahkemesi'ne düşen görevin önemini bilmekteyiz. 20. Yüzyılın son çeyreğinde gerek ulusal gerek uluslararası alanlarda bireysel suçların, yerini, örgütlenmiş terör suçlarına bıraktığı görülmektedir. Sağ ve sol terör ör-

gütleriyle ermeni terör örgütleri bunlara örnek gösterilebilirler. Bazı kısır politik menfaatlerin bütün dünyanın göz önünde mahkeme kapılarından içeri girerek yargılamalara ve hakimlerin vicdanlarına egemen olduğunun ibretle seyredildiği günlerde Yugoslavya Hakimlerinin, Hukukun üstün kurallarına ve özellikle «cezaların şahsılığı» prensibine bağlı kalarak ermenilerin uydurma soykırımı iddialarını tahkik konusu yapmamaları, gerçekten övülmeye layıktır ve bu davranış, kendilerini insan haklarının bânisi ve koruyucu sanahlara verilmiş bir ders olmakla beraber, insanlığın geleceği yönünden ümitsizliğe düşmemenin de haklı tesellisini vermektedir.

Anayasa Mahkemesi, kuruluşundan beri çalışmalarını, varlığına ve çalışma şartlarına kesinlikle olanak vermeyen kiralık bir binada büyük bir özveriyle sürdürmüştür. Zatdevletlerinin emirleri üzerine Anayasa Mahkemesi'ne tahsis edilen yapının, Mahkememizin yüceliğine uygun ve tüm çalışmalarını kapsayacak bir duruma getirilmesi için girişilen faaliyetler ciddi bir biçimde sürdürülmektedir. Anayasa Mahkemesi Projesini oluşturmak için Bayındırlık ve İskân Bakanlığınca sınırlı bir yarışma açılmış, ayrıca imar planında yapılan değişme nedeniyle 3540 metre karelik bir alan kamulaştırılarak Anayasa Mahkemesi arsasına eklenmiştir.

Bu işlemlerin yapılmasında ve Anayasa Mahkemesi'nin bu binaya kavuşturulmasında gösterilen yakın ilgi nedeniyle başta Zatdevletleri olmak üzere Sayın Başbakana, Sayın Maliye ve Gümrük Bakanıyla Bakanlık erkânına, Sayın Bayındırlık ve İskân Bakanına ve Yapı İşleri Genel Müdürlüğü elemanlarına, Devlet Planlama Teşkilatı Sayın Müsteşarına teşekkürlerimi sunmayı bir görev sayıyorum.

Sözlerime son verirken, Anayasa Mahkemesi'nin Kuruluş Günü törenini onurlandırmaları nedeniyle başta Sayın Cumhurbaşkanımız olmak üzere bu seçkin topluluğa yürekten teşekkürlerimi arz ediyorum.

CUMHURBAŞKANI KENAN EVREN'İN KONUŞMASI

Anayasa Mahkemesi'nin Sayın Başkan ve Üyeleri,

Değerli konuklar;

Anayasa Mahkemesi'nin kuruluşu ve yargılama usûlleri hakkındaki 13 Kasım 1983 tarih ve 2949 sayılı Kanunun 58'nci maddesi uyarınca ilk defa düzenlenen bu törene katılmak ve aranızda bulunarak bu mutlu gününüzü sizlerle paylaşmaktan duyduğum sevinci evvelâ belirtmek isterim.

Cumhuriyetimizin ilan edildiği 1923 yılından 1962 yılına kadar geçen 39 yıllık süre içinde böyle bir mahkemenin kurulmuş olmasının, gerçekten büyük bir boşluk yarattığı düşünce-sine sanırım hepiniz katılırsınız. Bu boşluk, çok partili döneme girdiğimiz 1946 yılına kadar belki, kendini o kadar hissettirme-misti. Fakat bu tarihten sonra Mecliste temsil edilen çeşitli par-tiler, çıkarılan kanunların Anayasaya aykırılığını zaman zaman iddia etmelerine rağmen, bunu tescil ettirecek böyle bir mah-keme olmadığından, iddialar da ortada kalmakta ve dolayısıyla çekişmeler gerek basında ve gerekse kamuoyunda uzayıp git-mekte idi. 1960 müdahalesinden sonradır ki, yeni hazırlanan 1961 Anayasası ile, yokluğu hissedilen bu yüce mahkememiz kurul-muş ve günümüze kadar görevlerini kesintisiz sürdürmüştür.

Anayasa Mahkememizin 20'nci kuruluş yıldönümünde de belirttiğim gibi, «gerek Cumhuriyeti ve gerekse milletin egemen-ligini millet adına koruyup kollamakla yükümlü devlet organ-ları arasında en yüce yargı organı olan» Anayasa Mahkemesi, kuruluşundan bu yana gerçekleştirdiği hizmetlerle, toplumumu-zun vazgeçemeyeceği ana kurumlarından biri olduğunu kanıt-layarak, saygın ve onurlu yerini korumuştur.

Yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını, öteki kuruluşlarla gerçek ve tüzel kişileri bağlayan temel hukuk kurallarının tümü olan Anayasa hükümleri gereğince, kanun-ların Anayasa'ya uygun olmadığı hakkında, Anayasa'da belir-

lenen makam ve kuruluşlarca açılacak davalara bakan, bunun yanında siyasi partileri kapatabilme ve mali açıdan denetleme, yüce divan sıfatıyla belli kişileri yargılama gibi demokratik toplum düzeninde son derece önemli görevleri yüklenen Anayasa Mahkemesi'nin, çalışmalarını, bu çok yönlü sorumluluklarının bilinci içinde, daima aynı etkinlikle sürdüreceği şüphesizdir.

Yeni Anayasamıza göre de, devletimizin şekli olan Cumhuriyet ve ona anlam kazandıran nitelikler değiştirilemez ve değiştirilmesi teklif dahi edilemez. Yakın zamanda milletçe geçirdiğimiz çok acı tecrübeler, nitelikleri ve dayandığı temel ilkeleri Anayasamızda belirlenen Cumhuriyetimizi, daha sade bir ifadeyle demokratik parlamenter rejimimizi her türlü tehlikeden korumanın zorunlu olduğunu açıkça göstermiştir.

Önümüzdeki dönemde demokratik parlamenter düzenin sağlam esaslara oturmasında ve sarsıntısız olarak işlevini sürdürmesinde rejimimizin adeta sigortası durumunda olan Anayasa Mahkememizin, üstlendiği görevin ehemmiyetini özellikle belirtmek isterim.

Toplum hayatımızın Anayasa'ya uygun olarak yeniden organize edilmekte olduğu bugünlerde, Anayasa Mahkemesi, Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Hükümetin uyumlu bir şekilde çalışması, muhakkak ki yararlı sonuçlar sağlayacaktır.

Sayın konuklar,

Bu yeni Anayasamızı çok titiz bir çalışma içersinde hazırladığımız hatırlardadır. Anayasa tasarısı aylarca kamuoyunda ve basında tartışmaya açık tutularak, ilgili kurum ve kuruluşların görüşleri alınmıştır. Bütün bu görüş ve düşünceler de gözönünde tutularak, Milli Güvenlik Konseyi'nde tasarıya son şekli verilmiş ve bildiğiniz gibi daha sonra halk oyuna sunularak, % 92,5 gibi büyük bir çoğunlukla kabul edilerek yürürlüğe konmuştur.

Sayın konuklar,

Bütün bunlara rağmen, Anayasamızda mevcut bazı maddeler, bir takım kişi ve kuruluşları rahatsız etmiş olabilir, ama mademki, «Hakimiyet kayıtsız şartsız Milletindir» diyoruz ve bu ilkeyi milletçe benimsiyoruz, o halde milletin büyük bir çoğunlukla onayladığı bu Anayasayı olduğu gibi kabul etmek durumundayız. Kaldı ki, isminden de anlaşılacağı üzere, kanunların anası olan Anayasanın, sık sık değiştirilmesinin de yararı yok-

tur, gelecek yıllarda ortaya çıkabilecek bazı zaruretler, belki Anayasa'da bazı değişiklikleri gerekli kılabilir. Ama herhalde bunun zamanı şimdi değildir. Anayasa hazırlanırken bazı hükümlerine karşı çıkanların, bu görüşlerini sürekli savunarak, tekrar 1961 Anayasası'na dönülmesi için bütün güç ve imkânlarını kullanmaya yeltenecekleri kuşkusuzdur. Nitekim, daha şimdiden bu Anayasayı kıyısından, köşesinden çekistirenler vardır ve ileride de olacaktır.

Ancak, Anayasanın münakaşası, Anayasayı savunmakla görevli bu yüce kuruluşumuzun çatısı altında yapılmamalıdır. Aksi takdirde, kanunların Anayasaya uygunluğunu denetleyen bu makama gölge düşer. Bunu söylerken, Anayasanın hiçbir zaman münakaşa mevzuu yapılamıyacağını ifade etmek istiyorum. Elbetteki bu gibi hukuki ve ilmi münakaşalar yapılacaktır ve yapılmalıdır da... Ancak yerinin burası olmadığını belirtmek istiyorum.

Anayasayı koruma andı içilerek üstlenilen Türkiye Cumhuriyeti'nin bekçiliği görevini, bundan böyle de sürdürecektir olan Anayasa Mahkemesi'nin, ödevlerini yerine getirirken, insan haklarını ve Atatürk ilkelerini kendisine daima rehber ederek, devletimizin yükselme ve yücelmesinde yararlı çalışmalarını duraksamadan sürdürmesi, milletin ortak beklentisidir.

Anayasa Mahkememizin bunu etkinlikle yerine getireceğine inanıyor ve bu inançla kuruluşunun 22'nci yıldönümünü kutluyor, Yüce Mahkemenin başkan, üye ve mensuplarına sağlık, mutluluk, başarı dilekleriyle birlikte sevgilerimi sunuyorum.